Přísudek a podmět

10. *Rozlište přísudky slovesné a přísudky jmenné se sponou.*
a) 1. Co se vám proboha stalo? 2. Jeho chování se pomalu stávalo nesnesitelným. 3. Pavel je ve svém pokoji. 4. U tety jsem bývala vždycky ráda. 5. Stal se v minulém roce zástupcem ředitele na naší škole. 6. Marcela bývala jako malá holčička velmi mrštná. 7. Pavle, kde jsi? 8. Od rána jsem byla jen doma. 9. Stává se vám to často? 10. Dědeček se stává zapomnětlivým.
b) 1. To se stává nezdárníkům. 2. Bylo tam rušno. 3. Konečně už jsme v lese. 4. Všichni byli raději ztichа. 5. Oba chlapci byli jako rodní bratři. 6. Po několika dnech se stal lišák nepokojným. 7. A jednou ráno byl malý srneček osamělý. 8. Hrad byl postaven v 14. století. 9. Oběd je už uvařený. 10. Za to budeš určitě pochválena.

11. *Nahraďte přísudky jmenné se sponou přísudky slovesnými.*
1. Květiny už byly zvadlé. 2. Maminka je kuchařkou ve školní jídelně. 3. Den ze dne se stávala krásnější. 4. Jahody na záhoně už jsou červené. 5. Po obdržení té zprávy byl Pavel smutný. 6. Můj strýc je vedoucím tohoto oddělení. 7. Pavel je výborným hráčem na kytaru. 8. Byl kvůli té tvé poznámce uražený. 9. Venku je silný mráz. 10. To dítě je zlobivé a neposlušné.

12. *Nahraďte přísudky slovesné přísudky jmennými se sponou.*
1. Zezelenal závistí. 2. Kvůli jeho nepořádnosti se na něho maminka rozzlobila. 3. Náhle se venku setmělo. 4. Nikdy se nespokojil s málem. 5. Snad všichni rodiče se pyšní úspěchy svých dětí. 6. Martin se nikdy nebál. 7. Moje sestra studuje už druhý rok na obchodní akademii. 8. Honza pak sloužil u pana krále. 9. Mirek sbírá ubrousky a pivní tácky. 10. Lyžuješ dobře?

14. *a) Vyhledejte přísudky. Rozhodněte, ve kterých větách je přísudek vyjádřen pouze jedním slovesem a kdy spojením způsobového nebo fázového slovesa a infinitivu.*
b) Které věty jsou jednočlenné?
1. Už přestalo pršet? 2. Tady přestává veškerá legrace. 3. Co bys chtěla k Vánocům? 4. Chtěla bych dostat nové brusle. 5. Odpolední vyučování začíná ve dvě hodiny. 6. Po změně letního času na zimní se začalo stmívat už v pět hodin. 7. Zítra bych se u tebe stavit nemohl. 8. Mami, já už nemůžu. 9. Byli bychom tam stejně určitě nesměli. 10. Smím prosit? 11. Musíš se rozhodnout hned teď. 12. K tomu nemuselo dojít, kdyby mi nezačal nadávat. 13. Mám to Romanovi říct? 14. Na zítra máme spoustu úkolů, proto nikam nemůžu.

18. *Vyhledejte ve větách podmět. Řekněte, kterým slovním druhem je vyjádřen.*
1. A právě to Jaromíra zarazilo. 2. V tomto závodě určitě zvítězí Radek. 3. Jakub mi o všem před chvilkou vyprávěl. 4. Naštěstí se mu nic nestalo. 5. Husitskými vojsky byl tento hrad vypálen v roce 1421. 6. Lucie mi nechce nic prozradit. 7. Prý to je překvapení. 8. Volejbal půjdeme hrát všichni. 9. Červené auto dostalo na kluzké vozovce smyk. 10. Venku na tebe někdo čeká. 11. Snad každý rád o Vánocích sleduje televizní pohádky. 12. Já raději zůstanu doma. 13. Už se vaši vrátili domů?

22. *Rozlište, kdy je ve větách podmět nevyjádřený a kdy všeobecný.*
1. Ve slově babyka píšeme y. 2. Zítra píšeme kontrolní práci z matematiky. 3. Dávají ve škole pozor? 4. Co dávají večer v televizi? 5. S poctivostí nejdál dojdeš. 6. Dojdeš do samoobsluhy pro pečivo. 7. Čiň čertu dobře, peklem se ti odmění. 8. Stál, jako by ho polili studenou vodou. 9. Jak si usteleš, tak si také lehneš. 10. Povídali, že mu hráli.

23. *a) Vyhledejte podměty v následujících větách. Určete, kdy je podmět vyjádřený (kterým slovním druhem), nevyjádřený a kdy všeobecný.*
b) Vyhledejte ve větách přísudky.

O malém Matějí

(1) V bohaté vsi sloužil u rychtáře sirotek, (2) říkali mu Matěj. (3) Když mu maminka umřela, (4) přestal chodit do školy (5) a musel na lukách pod lesem pásat rychtářovy krávy. (6) Stádo bylo velké (7) a Matějíček byl malý, (8) i naběhal se za kravami dost a dost, (9) až ho z toho nohy brněly. (10) Když stádo přišlo na pěkný jetelíček, (11) upokojilo se (12) a začalo se klidně pást. (13) Matěj si sedl do závětří někde za liškový keř, za jalovec nebo pod trnčí, (14) co rozkvítá bílým drobným kvítkem, (15) a pozoroval život kolem sebe. (16) Znal brouky, (17) kteří se pachtili mezi stébly trávy, (18) sypával mravencům drobty, (19) které mu zbyly v kapse, (20) a po zpěvu rozeznal každého ptáčka, zvonečka i sedmihláska, křepelku i toho křiklouna tuhýka, (21) co měl své hnízdo v trnkovém trní.

(Podle J. Drdy)

24. *Rozlište věty jednočlenné a dvojčlenné. U vět dvojčlenných určete, kdy je podmět vyjádřený (kterým slovním druhem), kdy je nevyjádřený a kdy je podmět všeobecný.*
1. Venku mrzne, až praští. 2. Musíme si pospíšit. 3. Bolí mě v zádech. 4. Bolí mě zub. 5. Au, to bolí! 6. Zeleninu nadrobno pokrájíme a přidáme do polévky. 7. To zase prší! 8. Děti, dávejte přece pozor. 9. Neboj se, to přišla domů jen maminka. 10. Kdo jste? 11. Kdo přišel poslední? 12. Neviš, co se mu stalo? 13. Právě vysílali tu reportáž. 14. Komu se nelení, tomu se zelení. 15. Hlavou zeď neprorazíš. 16. V očích mu jen hrálo.

Předmět

29. *Vyhledejte ve větách předměty.*
a) 1. Potom se na Mášu usmála. 2. Zítra mu napíšu dopis. 3. Čekali jsme na něho na rohu ulice. 4. Jsem na tebe dnes pyšná. 5. Milanovi jsem nikdy nedůvěřoval. 6. Poprosil nás o pomoc. 7. Už jsem na Marcelu zvědavá. 8. Čemu jste v hodině češtiny nerozuměli? 9. Stále se nám vyhýbá. 10. Můžeš mi ještě jednou všechno zopakovat?
b) 1. Nepřiliš široké říční rameno se proměnilo v malé jezírko. 2. Každou chvíli pohlédl na splávek. 3. Nic podezřelého jsem tam neviděl. 4. Ušli jsme malý kousek a objevili malou mýtinu plnou borůvek. 5. Obecenstvo marně povzbuzovalo své mužstvo k útoku. 6. Na svých cestách viděl mnohé. 7. Jeho ústa stáhl škodolibý úsměv. 8. Neboj se promluvit nahlas. 9. Já jsem mu o něm přece vyprávěl všechno. 10. Na mě se můžeš vždycky spolehnout. 11. Před chvilí jsem je potkal. 12. Dva zloděje zadržela policie rovnou na místě, třetího dopadla až po týdnu. 13. Snědl svíčkovou.

Příslovečné určení

37. *Vyhledejte ve větách příslovečná určení a určete jejich druh.*
1. Kůň divokým tryskem pádil k svému pánovi. 2. Spokojeně si oddychl. 3. Schovali jsme se v křoví nedaleko stezky. 4. Plížil se za nimi jako stín. 5. Druhému chlapci Tom obratně podrazil nohu. 6. Hrabal holí v ohništi. 7. Pomalu šel po břehu. 8. Přišoural se unaveným krokem k ohni. 9. Kočka vyskočila oknem do zahrady. 10. Po jídle jsme pocítili žízeň. 11. Sýkorka popadla jeden drobek do zobáčku, nožičkou si jej přidržela, chvilku klovala a pak s drobečkem ulétla do křoví.

42. *Vyhledejte všechna příslovečná určení (holá i rozvitá) a určete jejich druh.*

Výuka cizích jazyků

V Německu vyučují řečem jinak. Hoši a děvčata z Německa se v patnácti letech mohou jazykem, kterému se učili, dorozumět. U nás v Anglii máme metodu, která je snad nedostižná; jde o to, jak i přes největší možné vynaložení času a peněz nedosáhnout nikdy žádného výsledku. Anglická mládež může např. s Francouzem hovořit pomalu a s obtížemi o zahradnictví nebo o tetách, kterážto konverzace může někoho, kdo nemá tety a ani si nenajímá zahradnice na pěstování zahrady, brzy omrzet. Zcela výjimečný jedinec dokáže v případě náhlého božího vnuknutí ještě říci, kolik je hodin, nebo rozhořčit se kvůli špatnému počasí. Dovedl by ovšem odříkat zpaměti velmi slušný počet nepravidelných sloves; jenomže o to stojí málokdo.

(Podle J. Klapky Jeroma)

44. *Určete, zda vyznačené výrazy jsou předměty, nebo příslovečná určení. U předmětů určete, v kterém jsou pádě, u příslovečných určení stanovte jejich druh.*
1. Už jsem ti vyprávěl *o prázdninách*? 2. *O půlnoci* prý obcházejí strašidla. 3. Proč jsi přišel *o hodinu* později? 4. Dojdi do videopůjčovny *pro* nějaký *film*. 5. Zřikám se tě *pro* všechny *časy*! 6. Nadchl se *pro* nový Spielbergův *film*. 7. *Pro film* jsi zapomněl na úkol! 8. Rozhlíželi jsme se *po krajině*. 9. Ohlíželi jsme se *po Markovi*. 10. *Po čase* si všechno rozmyslel. 11. V té tmě jsem našel váš dům jen *po paměti*. 12. Pes toužil *po pohlazení*. 13. [illegible]

Přívlastek

45. *Vyhledejte všechny přívlastky. Určete, které jsou shodné a které neshodné a kterými slovními druhy jsou vyjádřeny.*

a) Vinnetou

Indiánovy mokasíny zdobily dikobrazí ostny, lovecký kabát zkrášlovalo jemné vyšívání. Také jemu visel na krku váček s medicínou. Za pasem vyčníval dlouhý nůž a na rameni se houpaly dvě ručnice. I černými vlasy a účesem do vrkoče se podobal svému otci, jen místo orlího pera si propletl vlasy kůží z chřestýše. V jeho obličeji se zračila táž ušlechtilost jako v otcových rysech. Na každého musel působit jistě neobyčejným dojmem.

b) Titanic

Popisy Titanicu zveřejněné před jeho první plavbou v technických časopisech zdůrazňovaly již samotnou velikost lodi. Největší loď na světě měla také vysokou stabilní cestovní rychlost. Časopisy rozsáhle popisovaly strojní vybavení a přinesly množství dokonalých ilustrací; nejpůsobivější z nich ukazuje dlouhou řadu obrovských kotlů. Zvlášť působivá byla podle názoru jednoho významného časopisu kombinace parních strojů s čtyřnásobnou expanzí, které poháněly dva dvoukřídlé šrouby, s nízkotlakou turbínou poháněnou střední šroub. Chuť cestovat touto zázračnou lodí musel mít po přečtení těchto nadšených článků snad každý čtenář.

Doplněk

51. *Vyhledejte v následujících větách holé i rozvité doplňky.*
a) Neslyšel jsi někoho klepat? Obtíženi batohy jsme se ráno vydali na několikadenní pěší túru. Z našeho mužstva pokládám Radka za nejlepšího hráče. Jako prvního vyvolala paní učitelka Lukáše. Lidé často považují velryby za ryby. Učitel označil Martinovu slohovou práci jako vynikající. Nepřipadá ti to hloupé, když s ním nemluvíš? Raději mu to řekni sama. Co se mu stalo, že přišel tak uplakaný? Můžete nás nechat samotné?

10. a) 1. se stalo – *přís. slovesný* 2. se stávalo nesnesitelným – *přís. jmenný se sponou* 3. je – *přís. slovesný* 4. bývala jsem – *přís. slovesný* 5. stal se zástupcem – *přís. jmenný se sponou* 6. bývala mrštná – *přís. jmenný se sponou* 7. jsi – *přís. slovesný* 8. byla jsem – *přís. slovesný* 9. stává se – *přís. slovesný* 10. se stává zapomnětlivým – *přís. jmenný se sponou*

b) 1. stává se – *přís. slovesný* 2. bylo rušno – *přís. jmenný se sponou* 3. jsme – *přís. slovesný* 4. byli zticha – *přís. jmenný se sponou* 5. byli jako bratři – *přís. jmenný se sponou* 6. se stal nepokojným – *přís. jmenný se sponou* 7. byl osamělý – *přís. jmenný se sponou* 8. byl postaven – *přís. slovesný* 9. je uvařený – *přís. jmenný se sponou* 10. budeš pochválena – *přís. slovesný*

12. 1. Byl zelený závistí. 2. Kvůli – byla na něho maminka rozzlobená. 3. Náhle byla venku tma. 4. Nikdy nebyl spokojený s málem. 5. Snad – jsou pyšní – . 6. Martin nebyl nikdy bázlivý (bázlivec). 7. Moje sestra je už druhý rok studentkou na – . 8. Honza byl pak sluhou – . 9. Mirek je sběratelem – . 10. Jsi dobrý lyžař?

14. a) *Věty, ve kterých je přísudek vyjádřen spojením způsobového nebo fázového slovesa:* 1. přestalo pršet 4. chtěla bych dostat 6. začalo se stmívat 7. nemohl bych se stavit 10. smím prosit 11. musíš se rozhodnout 12. nemuselo dojít, nezačal by nadávat 13. mám říct *Přísudky vyjádřené pouze jedním slovesem:* 2. přestává 3. chtěla bys 5. začíná 8. nemůžu 9. byli bychom nesměli 14. máme, nemůžu

b) *Věty jednočlenné:* 1., 6., 12. (K tomu nemuselo dojít.)

18. 1. to – *zájmeno* 2. Radek – *podst. jm.* 3. Jakub – *podst. jm.* 4. nic – *zájmeno* 5. hrad – *podst. jm.* 6. Lucie – *podst. jm.* 7. to – *zájmeno* 8. všichni – *zájmeno* 9. auto – *podst. jm.* 10. někdo – *zájmeno* 11. každý – *zájmeno* 12. já – *zájmeno* 13. vaši – *zájmeno*

22. *Podmět nevyjádřený*: 2., 3., 6., 7. – peklem se ti odmění, 8. – stál. *Podmět všeobecný:* 1., 4., 5., 7. – čiň čertu dobře, 8. – jako by ho polili studenou vodou, 9. (obě věty), 10. (obě věty)

23. a) (1) sirotek – *podst. jm.* (2) *podmět všeobecný* (3) maminka – *podst. jm.* (4) + (5) – *podmět nevyjádřený* (6) stádo – *podst. jm.* (7) Matějíček – *podst. jm.* (8) *podmět nevyjádřený* (9) nohy – *podst. jm.* (10) stádo – *podst. jm.* (11) + (12) – *podmět nevyjádřený,* (13) Matěj – *podst. jm.* (14) co – *zájmeno* (15) + (16) *podmět nevyjádřený* (17) kteří – *zájmeno* (18) *podmět nevyjádřený* (19) které – *zájmeno* (20) *podmět nevyjádřený* (21) co – *zájmeno*

b) (1) sloužil (2) říkali (3) umřela (4) přestal chodit (5) musel pásat (6) bylo velké (7) byl malý (8) naběhal se (9) brněly (10) přišlo (11) upokojilo se (12) začalo se pást (13) sedl si (14) rozkvítá (15) pozoroval (16) znal (17) pachtili se (18) sypával (19) zbyly (20) rozeznal (21) měl

24. 1. *obě věty jednočlenné* 2. *podmět nevyjádřený* 3. *věta jednočlenná* 4. zub – *podmět (podst. jm.)* 5. to – *podmět (zájmeno)* 6. *obě věty podmět všeobecný* 7. *věta jednočlenná* 8. *podmět nevyjádřený* 9. *podmět nevyjádřený;* maminka – *podmět (podst. jm.)* 10. *podmět nevyjádřený* 11. kdo – *podmět (zájmeno)* 12. *podmět nevyjádřený;* co – *podmět (zájmeno)* 13. *podmět všeobecný* 14. *obě věty jednočlenné* 15. *podmět všeobecný* 16. *věta jednočlenná*

29. a) 1. na Mášu 2. mu, dopis 3. na něho 4. na tebe 5. Milanovi 6. nás, o pomoc 7. na Marcelu 8. čemu 9. nám 10. mi, všechno

b) 1. v jezírko 2. na splávek 3. nic 4. kousek, mýtinu, borůvek 5. mužstvo 6. mnohé 7. ústa 8. promluvit 9. mu, o něm, všechno 10. na mě 11. je 12. zloděje, třetího 13. svíčkovou

37. 1. tryskem – *přísl. urč. způsobu*, k pánovi – *přísl. urč. místa* 2. spokojeně – *přísl. urč. způsobu* 3. v křoví, nedaleko stezky – *přísl. urč. místa* 4. za nimi – *přísl. urč. místa*, jako stín – *přísl. urč. způsobu* 5. obratně – *přísl. urč. způsobu* 6. holí – *přísl. urč. způsobu*, v ohništi – *přísl. urč. místa* 7. pomalu – *přísl. urč. způsobu*, po břehu – *přísl. urč. místa* 8. krokem – *přísl. urč. způsobu*, k ohni – *přísl. urč. místa* 9. oknem, do zahrady – *přísl. urč. místa* 10. po jídle – *přísl. urč. času* 11. do zobáčku, nožičkou – *přísl. urč. způsobu*, chvilku, pak – *přísl. urč. času*, s drobečkem – *přísl. urč. způsobu*, do křoví – *přísl. urč. místa*

42. *Přísl. urč. času:* v patnácti letech, nikdy, brzy
Přísl. urč. místa: v Německu, u nás, v Anglii
Přísl. urč. způsobu: jinak, jazykem, jak, pomalu, s obtížemi, zpaměti
Přísl. urč. míry: zcela, kolik, velmi
Přísl. urč. příčiny: kvůli špatnému počasí
Přísl. urč. účelu: na pěstování zahrady
Přísl. urč. podmínky: v případě náhlého božího vnuknutí
Přísl. urč. přípustky: přes největší možné vynaložení času a peněz

44. 1. *předmět (6. p.)* 2. *přísl. urč. času* 3. *přísl. urč. míry* 4. *přísl. urč. účelu* 5. *přísl. urč. času* 6. *předmět (4. p.)* 7. *přísl. urč. příčiny* 8. *přísl. urč. místa* 9. *předmět (6. p.)* 10. *přísl. urč. času* 11. *přísl. urč. způsobu* 12. *předmět (6. p.)* 13. *přísl. urč. místa* 14. *předmět (6. p.)* 15. *přísl. urč. místa* 16. *přísl. urč. času* 17. *přísl. urč. podmínky*

Přívlastek

45. a) *Přívlastky shodné vyjádřené:*
a) přid. jménem – indiánovy, dikobrazí, lovecký, jemné, dlouhý, černými, orlího, otcových, neobyčejným
b) zájmenem – svému, jeho, táž
c) číslovkou – dvě.
Přívlastky neshodné vyjádřené podst. jménem – s medicínou, do vrkoče, z chřestýše.
b) *Přívlastky shodné vyjádřené:*
a) přid. jménem – zveřejněné, technických, samotnou, největší, vysokou, stabilní, cestovní, strojní, dokonalých, dlouhou, obrovských, významného, parních, dvoukřídlé, nízkotlakou, pohánějící, střední, zázračnou, nadšených
b) zájmenem – jeho, touto, těchto, každý
c) číslovkou – první, jednoho, čtyřnásobnou, dva
Přívlastky neshodné vyjádřené:
a) podst. jménem – Titanicu, lodi, na světě, ilustrací, kotlů, časopisu, strojů, s expanzí, s turbínou, článků
b) zájmenem – z nich
c) infinitivem – cestovat

51. a) klepat, obtíženi (batohy), za (nejlepšího) hráče, jako prvního, za ryby, jako vynikající, hloupé, sama, (tak) uplakaný, samotné